

STRANPUTICE U IZBORU ZANIMANJA

STRANPUTICA PRVA

„Upisaću se u najbližu školu. Mrzim da putujem kroz saobraćajnu gužvu autobusom u kome moram da stojim na jednoj nozi.“

Ako je ovo tvoj glavni kriterijum izbora, čak i ako nisi sjajan matematičar, pokušaj da izračunaš trajanje neprijatnosti. Formula je: dva puta dnevno po 45 minuta vožnje puta broj dana puta broj godina školovanja PREMA: 8 sati puta broj radnih dana godišnje puta **30-40 godina radnog staža u zanimanju koje ne voliš!** Pritom, ne zaboravi - i na posao se stiže kroz saobraćajnu gužvu, često na jednoj nozi... To dodaj drugom delu formule!

Šta je kraće? Stavi prst na čelo i dobro razmisli.

STRANPUTICA DRUGA

„Moj najbolji drug se opredelio za to zanimanje. Ne želim da se razdvajamo, nastavićemo dalje školovanje zajedno.“

Drugarstvo je divna stvar. Vredna svakog poštovanja, svake žrtve... Ali da li baš i ovakve? Šta će biti ako izabrano zanimanje tvom drugu odgovara u svakom pogledu, ali tebi ne? Na primer, nedostaju ti neke specifične sposobnosti potrebne za uspešno bavljenje tim zanimanjem ili - imaš ravne tabane (koji ti sada uopšte ne smetaju, ali se u tom zanimanju neprekidno stoji), pa će problemi tek postati veliki. Ili: u tom zanimanju se mnogo računa, proračunava, a tebi to baš ne ide od ruke. Ili: mnogo se razgovara sa ljudima, a ti si ćutljiva osoba, više voliš mali, zatvoren krug prijatelja...

Drugarstvo će preživeti školsku razdvojenost - ako je pravo. Svakog dana postoji slobodno vreme za druženje - naravno, ako umeš da organizuješ svoj dan. Najzad, vreme koje sa nekim provodimo - nije uvek prava mera kvaliteta odnosa. Mnogo je važnije kako delimo doživljaje, kako rešavamo brige, kako se podržavamo uzajamno, tešimo ili zajedno radujemo, kako se međusobno razumemo i uvažavamo. A ako iskreno voliš svog druga, razmisli kako će se on osećati (da li će baš biti presrećan?). Imaš li prava da mu nametneš takvu odgovornost - za izbor zanimanja? Jer, ako je pravi drug - osetiće se kad-tad odgovornim što ti nije više objašnjavao da svako mora da bude SVOJ, da pronade svoj put.

STRANPUTICA TREĆA

Životni san jednog od tvojih roditelja je bio da po profesiji postane to što ti nameravaš da upišeš.

Ponekad stvarno nije lako sačuvati vlastito mišljenje i odbraniti pravo na vlastitu odluku. Roditelje volimo, oni čine sve za nas (i „sve“ ponekad), poznaju nas najbolje (stručnjaci upozoravaju da oni u silnoj ljubavi ponekad vide i ono čega nema, ili ga bar nema u onoj meri u kojoj oni vide), nikad nam neće poželeći lošu budućnost, žele da ih u životu u svemu preteknu: u obrazovanju, položaju u društvu, materijalnom blagostanju...

Uz svu ljubav koju pružaju, ponekad postoji i ona, već milionima puta izgovarana rečenica: „Ja sam ti rekao svoje mišljenje, a ako hoćeš drugačije, u redu, samo ja skidam svaku odgovornost sa sebe.“ Da li ti se ova rečenica učinila nekako poznato? Stvarno je potrebno mnogo hrabrosti da se u takvim okolnostima savlada strah od moguće vlastite pogreške u izboru zanimanja. Potrebno je mnogo rada i temeljnog poznavanja sebe i vlastitih sposobnosti, interesovanja i aspiracija, raspoloženja i ponašanja, ali i sveta zanimanja, psihofizičkih zahteva i školskog sistema. Samo tada ćeš moći da braniš svoju odluku i pravo da imaš vlastiti izbor. I još nešto: znaj da ćeš, u svim situacijama kada ti u školi, a i kasnije u životu „zapne“ - još mnogo puta, u različitim varijacijama, čuti onu istu rečenicu. Izdrži - sa zadovoljstvom! Jer, može se i tebi desiti da je jednog dana kažeš svojoj deci. I desiće se, ako izabrano zanimanje ne bude TVOJE, već „mamino“ ili „tatino“! Svako treba da nauči da brine o sebi, zar ne?

STRANPUTICA ČETVRTA

„Izabraću zanimanje koje moji vršnjaci i ja najviše cenimo jer obezbeđuje privilegovan položaj, materijalno blagostanje, visok društveni ugled, ima zvaničnu titulu, nije teško...“

Lepo! Štaviše, u ovom trenutku možda i jeste sve tako! Samo, da li znaš koliko tvojih vršnjaka želi isto što i ti? Ima li u školama mesta za sve vas? Znaš li koliko školovanih stručnjaka tog zanimanja u ovom času čeka na zapošljavanje? I koliko će ih još završiti dok ti dobiješ svoju diplomu? Ima li mesta za sve vas? Znaš li koliko je takvih mesta već sada zauzeto? Kada će se uprazniti (odlaskom određenog broja radnika - u penzije ili na druga radna mesta) i po kojoj stopi godišnje? Koliko takvih mesta uopšte ima? Bez šale, ali, broj ambasadorskih mesta određen je, uglavnom, brojem zemalja sa kojima imamo diplomatske odnose, a na genetskoj selekciji kukuruza, po čemu smo poznati - može se raditi samo u jednom ili dva instituta. Da

ne nabrajamo dalje, ali - zamisli se. Pritom, ne zaboravi da ćeš raditi u XXI veku, da se društveni ugled zanimanja menja sa vremenom, i da, ako ti je ovo glavni kriterijum u izboru, možeš doživeti da ispadneš iz trke za elitom, čak i ako, po tvojoj oceni, dobro i uspešno radiš u odabranom zanimanju.

STRANPUTICA PETA

Osvetnički put. Odluke tipa „pokazaću ja njima šta i koliko mogu“.

Najčešće to znači izabrati zanimanje koje traži ili malo više sposobnosti nego što ih imaš, ili neke sposobnosti koje te baš i ne krase. Kompenzacija - nadkompenzacija (verovatno znaš sta je to) još nije psihologiji otkrila sve svoje tajne i granice. Nekada smo zadivljeni šta je u stanju da učini. I gotovo slepi su u stanju da savršeno nacrtaju ljudsku figuru! Zatvori oči, pa sa svojim vizuelnim znanjem i iskustvom, probaj - videćeš da nije ni malo jednostavno. Treba li provesti čitav jedan veliki i važan deo života u dokazivanju bilo kome i bilo čega? Ne zaboravi da je to veoma naporno: zahteva uvek veću količinu rada nego što bi bio slučaj da smo izabrali nešto nama primereno, a ovakav izbor je praćen trajnom psihičkom napetošću i strahom od neuspeha. A kada nešto traje (a trajaće godinama), onda nužno dovodi i do promena i poremećaja u ličnosti, a i nekih oštećenja koje medicina poznaje kao psihosomatske poremećaje i oboljenja (visok pritisak, srčane smetnje i čir na želucu su najčešći među njima). Pa i pod pretpostavkom da svoj naum i dokažeš (valjda znaš kome) - treba li ti to stvarno - po toj ceni? I, šta ćeš dalje? Kome i šta dokazuješ? Pazi, ova igra, u boljoj varijanti, liči na onu narodnu „Dala baba groš da uđe u kolo, a dala bi tri - da iz njega izađe“. Još je jeftino ako se spaseš za „tri groša“. Problem je, međutim, u tebi. Razmisli, dobro razmisli - odakle ti potreba da budeš nešto drugo i različito od onoga što stvarno jesi.

STRANPUTICA ŠESTA

„Ili ću se upisati u željeno zanimanje, ili mi je potpuno svejedno šta ću postati.“ Liči na onu staru latinsku: „Aut Cezar aut nihil“ („Ili Cezar ili ništa.“)

Postoje u životu neke okolnosti na koje ne možeš da utičeš. Neka Maja ili neki Peđa mogu na konkursu za 0,5 bodova uzeti tvoje mesto pod Suncem. Šta se tu može? Moraš sportski priznati da su bolji od tebe. Ali, da li to treba da znači da su ti definitivno potonule sve lađe i da je pametno „poneti“ svoje bodove u BILO KOJU školu koja prima učenike i sa mnogo manje bodova nego što ti imaš? Verovatnoća da

ćeš tako stići u zanimanje koje ti odgovara slična je onoj da dobiješ sedmicu u igri na sreću!

Ma koliko tvoj nerealizovani profesionalni izbor bio savršen, opreznost nalaže da se uvek prave alternativni - rezervni izbori. Ne zaboravi da je svaki čovek sposoban za čitav niz zanimanja („Nigde toliko ljudi kao u jednom čoveku, nigde toliko drugačijeg kao u istim stvarima.“) I, ne zaboravi, da je uvek mnogo bolje ako se samostalno opredeljuje, imajući u vidu sopstvene sposobnosti i motivaciju, nego da te slučaj opredeli.

STRANPUTICA SEDMA

„Pošto sam tako sjajno zabrljao sa školskim uspehom, upisaću se tamo gde me prime.“

Ne prožive svi mirno i staloženo svoju 12, 13. ili 14. godinu (pubertet). U školu se mora (osnovnu), ali posle časova ima toliko zanimljivih načina da se upozna život koji oko tebe buja, da nije uopšte teško zaboraviti da treba učiti, pisati domaće zadatke... Pa lepo, šta je tu je! Prosek ti je između 2,1 i 2,5. Ali da li baš nema mogućnosti za izbor? Nova srednja škola ti izlazi u susret. Naime, ako te druženje sa knjigom i ne privlači baš mnogo - možeš se u toku daljeg školovanja osposobiti za rad. U nastavnim programima u stručnim školama ima mnogo časova obuke - praktične, profesionalne, a na raspolaganju ti je mnoštvo obrazovnih profila - zanimanja iz velikog broja područja rada.

I ne zaboravi, na školske ocene mnogo šta utiče: pažnja na času, radne navike, zainteresovanost za predmet, školska disciplinovanost, profesor (ljudi smo, zar ne?), kućni uslovi za učenje, a naravno i tvoje sposobnosti. Između ocene i sposobnosti ne stoji uvek strogi znak jednakosti. Ima inženjera kojima čak i šrafciGERI ispadaju iz ruku, ali i sjajnih majstora koji nikada neće moći da vam temeljno i široko teoretski objasne neke pojave iz fizike. Pa šta? Zar su zato manje dobri majstori?

STRANPUTICA OSMA

„Ja sam 'vukovac', sve mi sjajno ide od ruke. Znam da ću, šta god da upišem - biti uspešan.“

Ako si jedan od 3 „vukovca“ u razredu (ne u odeljenju!), nikada ti na odeljenjskom nisu popravljali trojke i četvorke na petice i ako ne učiš više od 2,5 sata dnevno, a pritom nalaziš vremena da ideš u muzičku školu, na učenje stranog jezika, ili se aktivno baviš sportom... I, pretpostavićemo da ćeš najverovatnije nastaviti školovanje u gimnaziji, a odluku o izboru profesije doneti kroz četiri godine. To bi bilo najbolje, jer ćeš kroz to vreme verovatno uspeti da, uprkos petica iz svih predmeta (koje ti od sveg srca i dalje želim!) - osetiš za šta imaš „žicu“. Da bi se uspešno radilo, osim sposobnosti, znanja, veština i radne discipline, mora postojati i živo interesovanje za ono što se radi. Priznaćeš da te ni svi školski predmeti ne interesuju podjednako. Neka to bude tačka od koje ćeš početi razmišljanje o vlastitom profesionalnom opredeljenju.